

SLOVENSKI UČITELJ.

Glasilo „Učiteljskega društva za slovenski Štajer.“

Izhaja 5. in 20. vsakega meseca na celi poli in velja do konca sočega leta 2 gld.
Naročnino in doplne sprejema začasni odbor „Učiteljskega društva za
slovenski Štajer“ v Ljubotomu.

Štev. 4. V Mariboru 20. julija 1874. Letnik II.

O šolskeje disciplini.

Pritožbe o slabej disciplini mej šolsko mladino se posebno od neke strani dan za dnevom množe, dasi nejso nikakor opravičene in so več ali manje le puhle fraze. Klerikalni časniki skoro vsaki dan prinašajo kako notico o slabej disciplini ali pa vsaj kako berco novim šolskim postavam, kajti b a š t e so jim tern v peti in radi tega hote na vsak način svoje verne prepričati, da so „svetej cerkvi pogubne“, in da se po njih otroci nejeverno odgojajo. A manjka jim vseh dokazov in v pomankanji teh, vlove vsako malenkost ter jo opisajo sè svojim černilom tako, da iz muhe nastane — slon. Vsakedo, ki nove šolske postave pozna, sprevidi, da nejso nikakor bresverske in dalje tudi lahko spozna, da je po njih pač težje uzderžati disciplino mej detco, kajti pred novimi postavami so imeli učitelji „kadar je bila dobra letina“ jedva pol toliko otrok v šoli, kolikor jih imamo sedaj. Poleg tega pa sedaj, ko mora vsakedo v šolo, pridó tudi otroci revnih starišev, kojih preje navadno nej bilo, in taki otroci so navadno ubogo slabo odgojeni in delajo torej učitelju največ preglavice. Da detca ne uboga sem ter tja, so krivi tudi gori navedeni časniki, ki zoper novo uredjene šole hujskajo in psujo učitelje. In če stariši čitajo take časnike, deloma verjamo rimskim slugam, deloma so pa tudi nejevoljni da m o r a j o pošiljati svojo detco v šolo in to pospeši sovraštvo do šole in učitelja. Poleg tega so pa še nekatere stariši tako neprevidni, da zabavljajo vpričo otrok šoli in učitelju ter jemljó otroku ves potreben rešpekt pred tema. Kljubu vsem tem neugodnim okoliščinam in kljubu, da sedaj učitelju nej več šiba na razpolaganje in mora torej z moraličnimi sredstvi uzderžavati disciplino, vendar disciplina sedaj nikakor nej slabėja v narodnih šolah in bode gotovo še veliko izverstniša,

ko prestanemo to dobo, v kojoj se stoperv upeljujú nove postave. Sicer bode pa tudi pri pravo podučnem kmetu izginilo sovrašтво do teh naredeb, kar bode gotovo splošnemu napredku na veliko korist.

Šolska disciplina je sploh važno pitanje. Njena naloga nej samo odvracanje napak pri mladini, temveč tudi navesti deteo, da se naravno obnaša, dostojno in omikano vede; da vzbuja v otroku častni ponos, poštenje in dolžnost. Prava disciplina vcepljuje ter ga vnema za občno korist. Prava disciplina pelje deteo do snaznosti, reda, pridnosti in pokorščine. Na vse to pač opominja učitelj svoje učence uže v začetku šolskega leta. A to še nej dosta; on mora marveč pri vsakej priložnosti mej šolskim letom isto ponavljati, kajti: „Podučuj in izrejjaj.“ Ustmena beseda največ pomaga v narodnej šoli. A preje so bile (in se še zdaj nahajajo tu i tam) tudi na šolskej steni pisana pravila, da je vsak učenec imel vsaki dan priliko jih čitati. In učitelji so kaznovali učenca s tem, da so dajali paragraf, zoper kojega se je pregrešil dostokrat prepisavati, češ, da si ga učenec zapomni.

Nove šolske postave n. pr. učni in šolski red od 20. avg. 1870 ne omenja baš potrebe tacių disciplinarnių pravil; ministerstvo je določbo o tem prepustilo učiteljskim konferencijam.

Radi tega je štajerski deželni šolski svét na dnevni red prihodnje deželne učiteljske konferencije postavil tudi sledečo točko: „Katera sredstva so pripravna, da se vpelje in hrani disciplina? Kako naj se določé disciplinarna pravila, ki bi bila za deteo primerna, in proti katerim ne bi mogli stariši ugovarjati?

Na to pitanje bode deželna konferencija skoraj nasvetovala, naj ima vsaka šola svoja disciplinarna pravila, koja naj se razdeljujú tiskana šolskej detei. Ljutomersko učiteljstvo je sestavilo taka pravila, koja je tudi pretresoval 16. aprila t. l. občni zbor ljutomerskega učiteljskega društva.*) Prihodnjič ja hočemo v našem listu priobčiti, in sicer tako, kakor ja je odobrilo ljutomersko učiteljstvo.

O odgoji.

(Govoril pri zboru šmarskega učiteljskega društva 11. m. m. F. J.)

„Višje, nego vsacega slikarja, višje nego vsacega rezbารา in višje, nego vsacega umetnika čislam tacega, kateri ume duh otročji izobraževati“, pravi nek glasovit učenjak in govornik.

Najnežniša in najslabša stvar je človek, ko zagleda luč sveta. Nobeno živo bitje ne treba toliko pomoči svojih činite-

*) Tudi zagrebski učitelji so temeljito pretresovali to pitanje ter se izrekli za vpeljavo tacių pravil.

ljev, kakor on; prirodo pisje nam celo kaže, da nekatere živali vso postrežbo svojih starih lehkó pogrešajo. In kako je pri človeku! Z jokom pride na svet in tešijo ga stariši, z solznimi očmi životari čelo svoje življenje in odvisen je od družih; še na smertni postelji treba pomoči in tolažbe svojih dražih, ki se mu pokaže zadnja rosa v uže temnem očesu, spominjajoča ga na kratko, a drudapolno potovanje. Kako skerbna je mati, koliko noči mora prebedeti, da teši svojega dojenca, ki še ne ve, da živi. Duh njegov še spi, kakor narava zimsko spanje, le počasi se budi, ako jej luč solnea daje toploto in pomladanski dežek potrebne hrane za svoj razvitek. Kako milo odpira svoji očesci, kako nežno razteguje svoji roci in ji spenja po rečeh, ki se mu pokazujó, ko kaj zagradi, nese k ustam in še zelo glas, ki mu pride do ušes, lovi po zraku, kakor bi ga hotel vjeti. Kadar se duh njegov začne buditi, odgojitelju treba pozornost imeti nad otrokom. — Kakor vertnar vsadi drevesce v dobro zemljo, ga zaliva, žlahtni in ravna, ga čisti škodljivega mahu, izpulí dračje in druga zelišča iz zemlje, ki mu odtegujó hrano, ga pozimi ovije, da mu ne škoduje mraz; tako se mora ravnati z otrokom. Duhu njegovemu se mora dati primerna in prebavljiva hrana, gob in lišaja, ki se tu in tam pokazujó, se mora trebiti, varovati se mora otrok zapeljivih tovaršij, ravnati in krepiti se mora, da požene močne korenine in da vzraste krepko drevo, ki protuje presilnim viharjem, zaganjajočim se v njegovo glavo, da ga ne omajó. Kedo naj vodi otroka? Ozka in trudapolna pot do sreče in pa široka in oglajena cesta v pogubljivo žrelo sti mu odperti. Kedo naj varuje slabo ovčico pred volkovi, ki tulé letajoč sem ter tje in mu prete s pogubljenjem? Kedo naj ga vodi po labirintu, v kojem tava in si nej svest, ali se mu kmalu ne uterga nit ter izgreši pot? Odgojitelj mu poda roko, ter ga iz pogubljive temote pripelje zopet na svitlo.

Vse kar otrok vidi, vse kar sliši, sploh vse, kar sè svojimi čuti spozna, upljuje odgojivno na njegov duh. Za vse govore starišev ali odgojiteljev se otrok zanima in kake vtise naredi okolica na njegov duh! In kolikokrat govore stariši vpričo otrok o rečeh, o katerih se še v poštenu družbi odraslih ljudij govoriti ne spodobi, kolikokrat je obnašanje starišev zapeljivo! Kaj naj postane iz takih otrok? Se ve da še otrok ne ume vsega, si pa tem boljše zapomni in hitro hitro pride čas, da se mu odpro oči.

Sedaj vprašam: kaj naj doseže odgoja? Na to lehkó kratko a tehno odgovorimo. „Izbudi naj se v otroku ljubezen do boga in do domovine; odgoji naj se otrok takó, da bo pripraven za praktično življenje, pripraven za človeško društvo, pripraven za domovino, kratko, odgoji naj se otrok takó, da bode živel srečno, sebi, bližnjemu in domovini na korist, t. j. naj bo

v pravem pomenu besede človek.“ Odgoja se pa doseže s pomočjo poduka; sploh se odgoja in poduk ne more ločiti, prvo brez drugega nej mogoče; kedor podučuje ta odgojuje.

Ljubezen se otroku smehlja iz milega očesa materinega in tudi otrok najpreje začne ljubiti svojo mater. Kako veselje se mu pokaže na obrazu, ko jo zagleda, ako je bil le nekoliko trenutkov ločen od nje; rad bi spregovoril besedico in jo pozdravil, če bi mogel, tako se nam dozdeva. Potem začne ljubiti osebe, s katerimi pridev ožjo dotiko, brate, sestre; najde prijatelje, ter kmalu spozna, da je človek človeku potreben. Odgojitelju treba le skrbeti, da se budi v otroku prava ljubezen do bližnjega brez sebičnih koristij po besedah: „Ljubi svojega bližnjega, kakor samega sebe!“ Prepričanje med otroci se nikakor ne sme dopuščati. Ako ljubimo svojega bližnjega, spolnujemo tudi dolžnosti, ki jih imamo do njega. Otroci naj eden drugemu radi pomagajo, naj se budi v njih srcih dobrotljivost, hvaležnost, uljudnost in druge lastnosti, ki kinčajo človeka, o katerih pa bodem pozneje govoril.

Ljubezen do boga nas uči keršanski nauk. To je katehetov predmet a podlago mu dajo že starisi. Vera se nikomur ne more in ne sme vsiljevati, a otroku, ki še nejma nobenega prepričanja, se ta prežlahtni dar ne sme zakriti ali pa odvzeti, če ga uže ima. Učitelj ki bi v šoli vpričo otrok proti veri govoril, ter to podiral, kar je katehet postavil, njegovega postopanja ne morem odobravati. Kaj naj varuje prostega človeka pred zlobnostjo, kaj naj ga tolaži, če ne vera? Ali nam zgodovina ne kaže dovolj jasno, da kjer je vera, tam je tudi red in sreča v državi, kjer izgine vera, izgine mir in blagor in konec države je zagotovljen (? Ured.)

Prezvišeni čut je ljubezen do domovine. In kako bi človek ne ljubil kraja, kjer je zagledal luč sveta, kjer se mu je smehljala prva ljubezen iz očesa materinega, kjer je slišal prvo besedo, kjer si je tergal prve cvetličice, lovil pisane metulččke? Misel na domačo trato nam vzbuja dokaj sladkih spominov. Kako lep je potok, ki šumlja mimo našega doma, voda mu je uže davno odtelka, ki je gonila naše mlinčke; najlepši je gaj, v kojem je kukala kukovica, kjer nam je gostolil slavček in peli nam drugi mili ptički. Le tam nam solnce najlepše sije, le tam nam rožice najlepše cveto, le tam imamo prave prijatelje, le tam bodo mrtvi iz grobov vstali, ki so bili naša podpora, naša tolažba, naš up, kjer je stala naša zibel. „Tuje šege, tuje ljudstvo so prijatelji, bratji ne!“ Ljubezen do domovine, do jezika materinega je uže vsakemu prirojena. Presveta dolžnost starišev in učiteljev je tedaj gojiti jo. Učitelj, ki ljubezni do domovine ne goji, ne izpolnjuje svojih dolžnostij, on tudi nej več njeni sin, on je izdajalec domovine. Ljubiti zamoremo le to, kar poznamo. Domovino spoznavati nas uči zemljepisje in zgo-

dovina. Kako se ta dva predmeta razdelita o posebne razrede in kako jih je prednašati, tukaj govoriti ne morem. Omeniti le hočem, da se materni, t. j. slovenski jezik v naših šolah preveč zane-marja. In kako mi je mogoče ljubiti narod, čegar jezika ne poznam? Morebiti bi me kateri rad zavernol, da je moje govorjenje fanatično? Spomnim vas le na besede Kellnerjeve, ki pravi: „Und das ist ja die Hauptaufgabe der deutschen Volksschule, dass sie ihre deutsche Kinderwelt an der gemeinsamen einigenden deutschen Sprache auch deutsche Gesinnung, deutsche Empfindung und deutsches Leben lehre!“ Sodite zdaj, pa pravično, po besedah: vsakemu svoje! Se ve da se v naših šolah uči tudi nemški jezik, pa kot predmet, in če se otroci nemščine toliko ne naučé, da jim zamore v praktičnem življenji koristiti, tadaj se je potratil čas in otroci nejsjo zaostali samo v materinščini, temveč tudi v drugih predmetih.

V domovini mora biti red.

„Sveti red, o, sin nebeški,
Prosto, lahko, radno veže,
Grade zida, mesta steže,
Not odljudnega divjaka
Kliče iz puščav in mraka,
K ljudu stopi v bajte lične,
Ga navadi šege mične,
In narslajši z vere učini“,
Zveze giba k domovini.

V teh besedah velikega pesnika je blagor red prekrasno naslikan. Red, kakor sploh nobena čednost, se ne da naučiti, temveč otrok se ga mora navaditi. Navadimo se pa česa z večkratnim ponavljanjem. Kjer je imel otrok danes svojo igračo, obleko pospravljeno, tje naj jo položi tudi jutri, svoje bukve in druge šolske reči naj ima snažne in v redu; ravno tako naj se pri otročjih igrah in sploh pri vsem, kar otrok počenja skerbi za red. Vir redu pa ne sme biti slepa pokorščina; nej dosti, če se otroci starišev in učiteljev bojé, ampak morajo jih tudi ljubiti. Pravi odgojitelj nej Kaligula. Ako se je otrok privadil pokorščine, tedaj je odgoja lehka in upati se sme, da bo izrastel iz njega zvesti sin domovine in dober državljan. Strogi red in ostro strahovanje prinese otroku le blagor, omehkuženje pa neblagovitost. Glasoviti možje so odrastli pod ostrim strahovanjem in še vselej priterdili, da je spoštovanje glava odgoje. Prava pokorščina se ne doseže s tepenjem ali z neutrudljivim zmerjanjem, ne s prilizovanjem in tudi ne vznaki. Vznaki so za odrasčene ljudi.*) Ako je pri otroku v prepričanje treba vzrokov naštevati, povejo se naj po in ne pred dejanjem. Pravo

*) Če se vznaki sploh rabé, bi bili primerniši za otroke nego za odrasle, ker otroci se stoperv morajo dovesti do tega da spoznajo, da so dolžni dobro delati, dočim odrasli uže to morajo znati. Ured.

pokorščino doseže neomahljivi značaj, ki tirja le to, kar je pravo, kar danes, to jutri, ki na svoje tirjatve ne pozabi, temveč tako dolgo pri besedi ostane, dokler se ne izpolni ukaz.

Značaj si pridobi spoštovanje in veljavo, tam je tudi ljubezen in kjer je ljubezen nej ovir v odgoji.

Ker nej redu, tam divja moč neumno gazi in

„Kjer divja moč neumno gazi

Naredbe kip se ne obrazi;

Kjer oslobodi ljud se sam

Blaženstva biljne išči tam“ pravi Schiller.

(Dalje prihodujič.)

Zgodovina v narodnej šoli.

(Janko Žirovnik.)

III.

Egipčani.

(Dalje in Konec.)

Ogledujmo si še nekoliko kulturo Egipčanov. — Pervotno so verovali Egipčani le v enega boga, stvarnika vsega sveta, in stoperv pozneje so jih imeli več, ko so jeli različna dejanja enega boga imenovati, poosebiti in slednjič tudi čestiti. Pervotni bog Egipčanov je bil Amon ¹⁾. Pozneje so pa jeli čestiti naravne prikazni, med kojimi sta solnce (Oziris) in luna (Izis) prvo mesto zavzimala ²⁾. Bog solnce (Oziris) je bil ³⁾ v starovadnih časih egiptovski kralj in se je posebno s tem ljudstvu prikupil, da je upeljal poljedelstvo in iznašel plug. Po njegovej smrti so ga Egipčani čestili kot boga in duhovni so terdili, da še vedno pri njih živi, če ne v človeškeji podobi, pa v podobi bika (apis). Ta bik je moral biti čern, imeti na čelu marogo, podobo orla na herbtu in dvojno živno v repu. In, če je poginol, je vse ljudstvo žalovalo, dokler duhovni nejso enacega dobili. Čestili so tudi druge živali, deloma iz bojazni, deloma pa, ker so bile koristne, in mej temi najboljše mačke. Če je katero kedo ubil nalašč ali po naključji, zapal je življenje in tudi kraljeva priprošnja ga nej rešila. Pri pogoriščih so več skerbili, kako bi oteli mačke, nego da bi ogenj gasili. O časih lakote so ljudje raji pomerli, nego da bi bili tem svetim živalim kaj hrane utergali ali je celo zaklali ⁴⁾. V prvih časih so Egipčani

¹⁾ Franz Champollion pravi, da so Ozirid, Izida in Hor izšli iz nebeških bogov (Amon, Mut in Kons) in predstavljali zemljsko „trojico.“

²⁾ Sicer so čestili zvevde in druga nebna znamenja.

³⁾ Tako pripoveduje egiptovska pravljica.

⁴⁾ Pri Hindu baš to še dan danes nahajamo.

darovali svojim bogovom tudi — ljudi, kar nam njih podobe svedočijo.

Neumerjočnost duše so tudi uže nekako verovali. Mislili so, da pride po smrti človeka duša njegova pred sodbo k Oziridu¹⁾ in ta jej potem dovoli ubod v nebesa, če je zaslužila. Če se je pa človek le nekoliko pregrešil, morala je duša njegova potovati v razne živali in je stoperv čez 3000 let prišla v človeka nazaj. Mislili so si baje tudi, da duša ne more živeti če truplo strohni in se radi tega namazavali trupla z dišečimi mazili, in jih hranjevali v varnih krajih, da bi jih tako uhranili.

V ta namen se si kralji dali delati piramide in Tebanci so imeli v libijskih gorah skalnate rake, kamor so pokladili trupla. In še dandanes jih imajo te merliške suhali (mumije).

Duhovni so pa prav za prav svojo pravo vero prikri-ovali ljudstvu, kakor je bilo tudi v Indiji, in so le zanj s poosebljenjem nature ustvarili nekako surovo-materijalno religijo.

Egipčansko ljudstvu je bilo razdeljeno v štiri verste (kaste)²⁾. Najveljavniša bila je kasta duhovnov. Izključiva oni so bili državni uradniki in gojitelji znanostij; bili so zdravniki sodniki, astrologi in stavitelji. Imeli so v posesti tretjino vsëh zemljišč, a bili so davkov prosti³⁾. Vendar so morali tudi oni strogo po pravilih zastran življenja, jedil, posta, kopanja in drugih rečij živeti.

Za prvo versto je bila najveljavniša versta vojakov. Tudi oni so imeli tretjino vsëh zemljišč v posesti in so bili za brambo domovine. Rokodelstev se nejsó smeli učiti. Če je kraljevska dinastija izmerla, vzeli so si Egipčani kralja iz omenjenih dveh verst. Kralj⁴⁾ je bil samo-vladar in so njemu sledile, v pomanjkanji sinov, tudi hčere. Njegovi dvorniki in svetovalci so bili sami duhovni. Vendar so egiptovski kralji več moči imeli nego v družih državah tadajnega časa in le sodila so posebno sodišča (duhovnov). Tudi kralj je dobival dohodke od tretjine vsëh zemljišč. Psametih in njegovi nasledniki so si umeli svoje dohoke višati, ker so trgovino pospeševali in so tudi jako ubogatili.

Poleg omenjenih dveh verst sti bili tudi versti roko-del-

¹⁾ Uže koj po smrti se je slovesno sodilo njegovo življenje. Tožiti je smel vsakedo, sodili so pa sodniki t. j. duhovni. Kedor je bil obsojen nej imel slovesnega pogreba. Še celo kralji so bili podverženi mrtvaškemu sodišču.

²⁾ Eni zgodovinarji trdè, da je bilo 7. drugi, 6 in 5 verst. Najverjetniše pa je, da so bile štiri kakor v Indiji.

³⁾ Prav tako je bilo v Indiji.

⁴⁾ „Kar je solnce na nebu, to naj bode kralj na zemlji.“ Zato jih pa biblija imenuje „farao — ne“, kar beseda „fra“ je pomenjela pri Egipčanih „solnce.“

cev in poljedelcev (pozneje tudi tolmačev).^{*} Najbolje so bili pri Egipčanih zaničevani svinjarji, da si je bil sem ter tja prešič tudi sveta žival. Razun teh verst so imeli Egipčani tudi sužnje, ki so jim mej drugim tudi vse stavbe delali. Kakor povsod v orijentu, je bila tudi pri njih poligamija¹⁾ v navadi. Le pri duhovnih je veljal nekakov celibat „minorum gentium“, ker so bili omejeni na monogamijo.

Ustanova verst (kast) nej upljivala ugodno na razvijanje slovstva, znanostij in umetnostij. Pervotni Egipčani nejso imeli prav za prav nobenega slovstva²⁾. Stoperv, ko so smeli tujci, posebno Gerki, v deželo, jelo se je slovstvo veselo razvijati in Ptolemej I. Lagi utemljlil je slavno znani muzej in poleg njega aleksandrijsko biblijoteko.

V zdravilstvu so Egipčani uboga malo storili. Vse je moralo ostati pri starem kopitu, napredek tedaj nej bil mogoč. Trupla parati in notranje studirati je bilo prepovedano in če bi bil kakov po kakem novem načinu zdravil a stvar pa bi se mu ne bila posrečila, bil bi tudi še smertjo kaznovan. Geometrije Egipčani tudi nejso toliko znali³⁾ kakor je slave nekateri zgodovinarji. To nam priča egiptovski kralj sam. Ko je namreč Gerk Tales visokost piramid po dolgosti njih sence izračunal, zdelo se je to kralju Amaziju čudovito iznajdba tega genija.

Ugodneje se je razvijalo egipčansko pravo. Če tudi so bile posamezne verste (kaste) jako strogo ločene, vendar so bili zmagovalci in zmaganci pred postavo enaki, kar sicer v starem veku nikjer ne nahajamo. Bilo je tudi bogoslovje razvito in posebno pa astrouomija, katero so pa preveč zlorabili za astrologijo, kojo so uže oni bili začeli gojiti in je še v novejšem času sicer bistrim glavam možgani mešala (astrologija). V pisavi so se posluževali hieroglif, ki so se sperva zdele neuganljive. A vendar se je posrečilo dozdej najti ključ, s katerim se bode stvar lahko dalje studirala⁴⁾. Hieroglifna pisava so bile podobe, ki so se tako verstile, da so začetne cerke njih imen dajale pristno ime. Taka pisava gotovo nej bila pripravna za vsakdanjo rabo. Radi tega so jo skrajšali in je tako nastala hieratična pisava, kojo sa samo duhovni poznali. To pisavo so še bolje skrajšali in potem se je imenovala de-

¹⁾ Poligamija t. j. če ima kedo več žen. Npr. pri Turkih je ta navada. Monogamija t. j. če ima kedo le eno ženo.

²⁾ Imena kraljev in dietna pravila še ne delajo slovstva.

³⁾ Nekateri zgodovinarji terde, da se je baš Tales od egiptovskih duhovnov naučil geometrije in je potem v Greciji radi tega slovel. Videti je, da oni iz posnejših dob (za Ptolemejev, ko so se v Aleksandriji učili geometrije in družih znanostij možje, kakor je bil Arhimedes i. t. d.) hočejo soditi stari Egipet, kar pa nej zanesljivo.

⁴⁾ Francoz Champollion in Anglež Young sta našla v Rozeti kamen, ki ma tri napise med katerimi je tudi en gerški napis. Primerjaje sta potem začela iskati lastna imena, in to z uspehom. Dandanes je ta znanost uže bolje razvita nego se je bilo začetkoma nadejati.

motična (enhorična), in je bila pri ljudstvu udomočena. Posluževali so se torej Egipčani treh različnih pisav.

Umetnosti so Egipčani prav dobro gojili, vendar jim je bilo bolje vseč velikansko, kakor pa lepo, vzvišeno. To nam dokazuje njih piramide. Imeli so jih okolo 40 večjih in vsakako več nego 100 manjših, ki so ugajale kraljevej gizdavosti¹⁾ in bile tudi kraljeve rake. V sredi pri tleh je bila izba, v katero se je dohajalo po oskem in nizkem predoru in kjer je staviteljeva mertvaška suhalja bila. Najznamenitniše stavbe so pa bili tempeljni. (Na plošnatej strehi velicega tempeljna na otoku File imajo Arabci svoje ilovnate kože). Vendar se kaže tudi pri tempeljnih, bodisi večjih ali manjih, nekaka enoličnost in stari kopit. Velikanski tempelj karnakski, kojega so 1100 delali (kar nam pove neki napis na njem) je v posameznih delih popolnoma enoličen. Egipčani so v tem tako slabo napredovali, da poznejše stavbe nejsa bile niti lepše niti boljše; temveč popreje slabejše nego stare. S staviteljstvom se je družilo kiparstvo in slikarstvo. Posebno so bili stropi, stene in stebri tempeljnov ozaljšani. Vendar se nej to nikdar dvignolo do prave umetnije. Barv²⁾ so poznali le šest a jih nejsa znali mešati. Tudi o perspektivničem risanju se jim niti sanjalo nej. Egipčanske podobe še nikdo nej videl postavljene, kakor se je človeku naravno sploh mogoče postaviti. Oko je narisano vedno polno dočim je obraz v profilu. Najbolje so pa ovirali umetnijo umetniki sami, ker na podobah, ki jih predstavljajo, vidimo za njimi nadzornika z — bičem.

Če si ogledujemo še nekoliko industrijo vidimo, da je napredek v poljedelstvu zaviralo to, da ravno poljedelci nejsa imeli nič zemljišč.

Rokodelstvo je bilo nečasten posel in vrh tega se nej tudi smel sin nič družega priučiti nego kar je znal njegov oče; tudi menjava je bila predpovedana. Kupčija se na ptuje v starih dobah nej razširjala. Tembolje je pa cvetela ob Nilu, posebno, ker je bilo tam ljudstvo najpremožniše.

Če konečno pregledamo vso egiptovsko kulturo, moramo Egipčane vendar občudovati, dasi je bilo pri njih marsikaj pomanjkljivega.

¹⁾ Najviše tri piramide so bile: Keosp, Kefren in Mikerin. Najviša je keopsova, ki je (po Herodotu) merila 800. Največ piramid so zidali nasledni ki Menes-ovi. Dandanes meri še najviša 450, Ena viših piramid je bila baje na čast neke priležnice zidana. Zraven piramid so pa imeli tudi Egipčani sfinkse, ki so bile podobne levu z žensko glavo in persmi, in nastavljene ob sprehajališčih. Imeli so tudi Obiliske t. j. le iz ene skale izsekane stebre, ki so bile navzgor vedno tanjši in postavljeni solcu na čast. O rakah, ki so bile podobno satovji, smo uže čuli.

²⁾ Nekateri slave egiptovske barve, da so bile tako dobre, da so se še do sedaj dobro ohranile. Pomisliti tu treba, da je egiptovsko podnebje barvam jako ugodno, in so se potem lahko ohranile.

Učni
za trirazredno

Predmet	I. razred.		II. razred.	
			Š o l s k o	
	1.	2.	3.	4.
Realije. a) Priro- do pisje.	Na podlagi beril.			
b) Fizika priro- do slovje.	Na podlagi beril.			

načert (Dalje)

narodno šolo.

red.	III. razred.			
I e t o.	5.	6.	7.	8.
	Zimski tečaj: Sesalci s posebnim ozirom na domače in lovske dovilke. Miši, kert, jež, netopir. Domači ptiči, ptice pevke in njih varstvo. Ptičje ujede, plezavci in dvoživke, najimenitnejše ribe. Poletni tečaj: Rastlinstvo, razkladanje pogostejših rastlin z ozirom na koristne in kulturne rastline. Razločevanje domačega drevja in gemovja. Navod za zbirko rastlin. Izlet začetak sadjarstva.	Zimski tečaj: Poletni tečaj: Žužki, poudarjaje kmetijstvenih sovražnikov in priateljcev. Sredstva za ukončavanje. Čebelarstvo in svilarstvo. Pajki in druge nižje živali. Praktični poduk v sadjarstvu, poljarstvu in vertnarstvu. Strupenarastline, jedilne in nekatere strupene gobe.	Zimski tečaj: Najvažnije rudnine. O kristalnih likih samo: kocka, piramida in prizma. Obdelovanje in poraba rudnin. Najvažnija kamena z ozirom na ona v šolskem okraju. Stavbeno kamenje. Plasti zemeljske skorije. Okamenine. Tla ponjavah in njih nastajanje. O gnoji. Poletni tečaj: Obširna obravnava o človeškem telesu. Kratek obris iz zdravstva. Prvi pomočki proti omedlevici, zadušenju kervavenju, ostrupenju i. t. d. Nadaljni poduk o sadjarstvu poljarstvu itd. živinarstvo. Ponavljanje iz rastlinstva.	Kislec, ogljenec, vodenec, dušec in lastnosti toplota, njih važnejše spomagnetizem elektrika. Zvok, svetloba, enako težje in kretanje terdih, tekočih in plinavih teles.

(Dalje prih.)

Dopisi.

Iz Idriji. Naše c. kr. rudarsko vodstvo in kmetijsko ministerstvo sta plače tukajšnjega učiteljstva počenši s 1. okt. 1874 tako-le uredila:

Učitelj 5. razreda in vodja ima 600 gld., 120 gld. aktivne doklade,
150 pravilne dokl. in stanovanje.

Učitelj 4. razreda 500 gld. in 100 gld. aktiv. doklade,

" 3. " 500 " " 100 " " "

" 2. " 450 " " 90 " " "

" 1. " 450 " " 90 " " "

Učiteljica 4. razreda 500 gld. in 100 gld. aktiv. doklade,

" 3. " 500 " " 100 " " "

" 2. " 450 " " 90 " " "

" 1. " 400 " " 80 " " "

Razen tega se vsem računi 6 petletnih starostnih doklad po 40 gld. Katehetu pa je odločeno 350 gld. in učitelju godbe 200 gld.

Vse te službe so že razpisane, ker so le začasno oddane, samo služba učitelja petega razreda se pozneje razpiše, ko bode v novem šolskem poslopji, za katero se delajo vse priprave, prostor tudi za 5. razred.

Iz Rajhenburg-u 6. julija. Učiteljsko društvo za okraje Kozje, Sevnica in Brežice je imelo 2. t. m. svoj redni shod v Brežicah, koji je brez pretiranja živahen i plodoven imenovati. Mej udeležitelji — bilo jih je 24 — zapazil si nekako posebno navdušenost pri obravnavah in razpravah, za koje je dnevni red posebno bogatobrojnega in važnega gradiva v izboru imel.

Ko se zapisnik zadnje skupščine, bivše v Sevnici prečita in odobri, oglasi se g. Kregar k besedi in predlaga, da, ker je zapisnik *) v kojem je društvo sklenilo, da pristopimo vsi k učiteljskem društvu za slov. Štajer, uže brez ugovora potrjen, naj častiti članovi tudi djansko storè, kar so obljubili, kajti — pravi dalje — „vera brez del je mrtva.“ Jare podpira predlog in dostavlja, da naj bi eden takoj upisnino in naročnino pobral, in tako odpošiljanje vsakemu posebej prihranil. Gospod Jamšek je tudi za to in je takoj z denarjem pripravljen. Gospod Dernjač nasvetuje, da Jare denar pobere, zapiše in v Ljutomer odpošlje, kar se tudi takoj zvršilo. Lepo število onih, ki še do sedaj nejsu pristopili k temu društvu, se je vpisalo. **)

Dalje gospod predsednik naznanja, da je deželni šolski svèt za prihodno deželno skupščino k prejšnjim 5. pitanjem dostavil še dva vprašanja, ki se vzamete na znanje.

Došli dopis učiteljskega društva za slov. Štajer se prečita in na vprašanje: v ktero mesto naj se skliče prvi občni zbor uč. društva za slov. Štajer? zaznamuje se po natančnem posvetovanji Maribor kot najpripraviši kraj temu zborovanju. (Ali ne bi Celje za večino naših družabnikov primernejše bilo? Ur.)

*) V tej skupščini se je tudi sklenilo, da se društveni zapisniki vodijo v slovenščini; doslej so se pisali le nemški. Pis

**) Slava takim učiteljem, ki umevajo korist solidarnega delovanja in društvenega življenja! Ured.

Omenjenemu zborovanju bi bil morda 21. in 22. september najpripravlnejši čas, torej prej deželno konferenco, in poslednjo namenjeno vprašanje (razven drugega) naj bi se pretresovala. Tudi za stalni sedež društveni priporoča se Maribor, ne le, ker je nekavo najbolj v sredini, tem več zato, ker ondi izhaja tudi glasilo njegovo. (Da bi mariborski učitelji društvo le prevzeti hoteli?! Ur.)

Ker je dnevni red obsegal mnogo gradiva, daje gosp. predsednik na izbor, kaj naj se predavlja. Izbere se:

- a) Toplomer, kar je g. Polanec z otroci prav gladko obravnaval.
- b) Anatomija, kojoj je g. Ornik razlagal, kazáje na različnih podobah človeški kostenjak, meso, žile, krvotok, kite itd.
- c) O nazornem nauku, drevo in deli njegovi, govoril g. Ulčar v povestici.
- č) O zgodovini „Slovencev“ — njih bivanje, bojih in značaji, govoril g. Ivan Kunstič.
- d) O zgodovini „Štajerske“, predaval g. Dernjač.

Gospod predsednik se vsakemu govorniku sproti v imenu poslušalcev zahvaluje.

„Čebeloreja“ in „zemljepisje v ljudski šoli“ ostane za prihodnji shod, kateri ima 6. avgusta v št. Petru pod Sv. gorami biti.

G. Poljanec nasvetuje, naj bi učitelji po deželi mej nepopačenim ljudstvom nabirali imena strupenih zelišč in gob, koja so dostokrat prav izverstna, in ki bi pri poduku v šoli prav dobro služila.

G. predsednik izgovarja željo, naj bi v prihodnji skupščini hotel kateri v vinoreji kaj razlagati.

Ostaja mi še omeniti, da so pri zadnji okrajni konferenci voljeni trije gospodje c. kr. okrajemu glavarji, blagor. g. Josek-u, ki je nekoliko časa kot ud društva našemu zborovanju navzoč bil, čestitali k njegovej dekoraciji, za kar se je prijazno zahvalil. Pohvalil je pa tudi pri tej priložnosti marljivo delovanje in verlo napredovanje tukajšnjega učiteljstva z njegovim načelnikom, verlim pedagogom; omenil je tudi, da je njegov izraz hvalevrednega napredka le reprodukcija odličnih višjih gospodov v Gradi.

Da je učiteljstvo po zborovanju skupni obed imelo, da se je mnogo napivalo in popevalo, tega mi vendar ne bo treba omenjati, kajti to je pri nas uže navadno. (Le tako naprej! Ur.)

V. Jarc, perovodja.

Slovstvo.

(„Izgledne učne načerte“) izdalo je tudi naučno ministerstvo za vse dežele, razen Galicije. (Glej 14. številko „Verordnungsblatta“ — dobivali se bodo tudi v posebnih iztisih v c. kr. založbi šolskih knjig.) Ti učni načerti imajo dvojen namen: 1) imajo biti podlaga normalnim učnim načertom, katere izdajo deželni šolski svetje; 2) da se že priobčeni načerti s temi ministerialnimi načerti v soglasje spravé.

Dotični ukaz ministerski, s kojim čerteži upeljuje, se glasi mej drugim tako - le:

- 1) V nobenem učnem načertu se ne sme izpustiti predmet, kateri je v ministerialnem načertu za ta ali oni razred določen.

- 2) Prestop v srednje šole se mora vravnati v soglasji z ministerialnimi načerti.
- 3) V vsakem učnem načertu mora biti po ministerskem načertu odločno povedano, v katerih razredih se smejo posebne knjige za realije rabiti.
- 4) §. 63. učnega in šolskega reda od 20. avg. 1870 nejma v tej zadevi več veljave, da bi se namreč oni učni načerti vpeljevali, katere po predlogu okrajnega učiteljskega zbora odobruje okrajni šolski svet, marveč veljajo za vse šole v deželi oni načerti, katere je izdalo deželno šolsko svetovalstvo, seveda v soglasji z ministerskimi učnimi načerti.

Naj povemo iz teh novih učnih načertih določbe o knjigah za realije, katerih (določeb) naši štajerski načerti nejmajo. V njih najdemo, da na eno razrednih (nerazdeljenih in razdeljenih), dvorazrednih in trirazrednih narodnih šolah se posebne knjige za realije ne smejo rabiti, na čveterorazrednih se take knjige (za prirodopisje, fiziko, zemljepisje in zgodovino) samo v četertem razredu, rabiti smejo, na petorazrednih samo v petem razredu, na šestrazrednih v petem in šestem razredu, v sedem- in osem- razrednih šolah pa še le v šestem, sedmem in osemem razredu. Učni načert osemrazredne narodne šole je enak onemu od osemrazredne meščanske šole; razlika je le ta, da se od meščanske šole vse temeljitejše terja.

Če primerjamo te ministerske načerte z našimi štajerskimi, zapazimo gledé oddelkov uže nekoliko razlike; prvi namreč ne terjajo toliko oddelkov, kar mi popolnem odobrujemo. N. pr.: pri petrazredni šoli se v 3. razredu še ne terja 2 oddelkov, ampak samo v 4. in 5. razredu; pri 4razredni se tudi v 1. razredu še ne terja oddelkov, v 2., 3. in 4. razredu pa tudi samo po 2 oddelka; pri 3razredni v vsakem razredu le po 2 oddelka; tako tudi po dvorazrednih le po 2 oddelka. Pri enorazrednih šolah se pa omenjena načerta vjemata.

Zastran števila ur na teden, ki se odločnjó posameznim oddelkom in razredom, tudi ne bode velike diferencije; zastran razdeljenja učne tvarine in sploh učnega smotra pa hočemo pozneje enkrat govoriti.

Vsled priobčenih ministerskih učnih načertov bode uže moralo ali deželno šolsko svetovalstvo ali pa deželna učiteljska skupščina dati zopet nekoliko razjasnjenja, kajti v zadevi oddelkov so načerti dovolj različni, in učiteljstvo štajersko ne bo vedelo, po katerih se ima ravnati. Mi bi v marsičem dali ministerskim načertom prednost. *)

(Nov štatút o organizaciji moških in ženskih učiteljišč) je izdalo naučno ministerstvo. Ta pravila so v marsičem praktičnejša od dotičnih prejšnjih naredeb, posebno so v njih popolne in nove določbe o pripravljevalnih tečajih za učiteljišča, o tečajih za ženske rokotvore in za detišnice (otroške verte). Tudi ta pravila se bodo v posebnih iztisih dobivala v c. kr. založbi šolskih knjig na Dunaji.

*) Ti učni načerti za posamezne šole se dobivajo po 5 in 6 kr. v c. kr. založbi šolskih knjig na Dunaji. Ur.

Šolske novice in drobtine.

(„Učiteljsko društvo za slovenski Štajer“) čvrsto napreduje. Kot podpornike more danes še zaznamovati sledeče gg.: dr. Farkaš, zdravnik v Ljutomeru, J. Kikljar, davkarski uradnik v Ljutomeru, dr. Petrovar, odvetnik v Ormoži, g. Fr. Kapus, tergovec v Celji. Mnogo šolskih prijateljev podpira nas s tem, da so se na naš list naročili, n pr. g. Pfeifer, državni poslanec v Kerškem, g. pl. Pilpah, stotnik v pok. v Kerškem, g. L. Svetec, c. kr. notar v Litiji, več gospodov iz Ljubljane itd. Pravih udov (štajerskih učiteljev) je nad 50 uže. Njih ime.a začnemo prihodnjič priobčevati.¹⁾ Med njimi je največ učiteljev od Save, iz breškega, sevniškega in kozjanskega okraja. Javno hvalo moramo tu izreči g. Jarcu, učitelju v Rajhenburgu, ki nam je 15 družabnikov nabral in 35 gld. naročnine in društvenine poslal. Lepo hvalo izrekamo tudi g. Tanškcu v Brezicah za 4 gld. podpornine. Za uspeh našega društva se posebno trudi g. Jurkovič, učitelj in predsednik uč. društva v Šmarji, kojega moramo tudi hvaležno imenovati. —

V zadevi 1. občnega zbora „Učiteljskega društva za slovenski Štajer“ so učiteljska društva zelo različnih misli. Savinsko učiteljsko društvo predlaga Celje za najpripravnejši kraj, učiteljsko društvo za okraje: Sevnica, Brežice in Kozje predlaga Maribor, takisto tudi ptujsko učiteljsko društvo; učiteljsko društvo v Šmarji nasvetuje Ptuj; ljutomersko pa se utegne za Celje ali Maribor odločiti.²⁾ Začasnemu odboru bode v tej zadevi prav težko odločiti. Zarad dnevnega reda so vsa društva v tem edina, da se razen družega prašanja deželne učiteljske skupščine pretresujó! Učiteljskemu društvu od Sevnice itd. bi bil 21. in 22. dan septembra najprimernejši.

(Tečaj za ženska ročna dela) v Mariboru se bode že letos s 1. oktobrom odperl. Za to šolo išče deželni šolski svet v Gradci do 30. julija učiteljico (plača njena bode 1000 gld.) ki je zmožna ženskih del, nemščine in slovensščine in ki ima izpit za narodne šole.

(Okrajno učiteljsko konferencijo) imajo prve dni meseca avgusta učitelji ljutomerskega okraja. Dan in dnevni red priobčimo prihodnjič.

(V Ljutomeru) se bode najberže uže v prihodnjem letu začelo zidati novo šolsko poslopje, katerega se tu prav živo potrebuje, kajti sedanji razredi so v treh poslopijih raztreseni. Za bodoče šolsko leto se utegne tudi razpisati služba učiteljska s 700 gld. letne plače, da bode ta šola 4razredna (dečka) s 3 vspreddnimi dekliškimi razredi. Tudi 1. realko je hotel deželni odbor kot 5. razred k narodni šoli pridružiti, vendar to se do sedaj še nej moglo izpeljati.

(Občni zbor avstrijskih učiteljev) bode letos zopet v Beči in sicer od 15—20. avgusta.

(2. občni zbor hrvatskih učiteljev) bode letos v Petrinji od 25.—27. kolovoza (avgusta.) Želeti je, da bi se tudi kaj slovenskih učiteljev tega zbora udeleževalo. Za pristopnico se plača 1 gld.

(Na Koroškem) bode 13. sept. deželna učiteljska konferencija. Na dnevnem redu bode: 1) Ali je nedeljska šola zanaprej pretrebna in koristna? 2) Ali je iz pedagogično-didaktičnega stališča primerno, da se na Koroškem napravljajo samostojne trirazredne ali osemrazredne meščanske šole? 3) Kako naj se obertnijsko in kmetijsko nadaljevalno podučevanje na podlagi ukaza od deželnega šolskega sveta vpelje in osnuje? 4) Določevanje normalnih učnih načertov v zvezi s pregledovanjem sedaj upeljanih učnih knjig. 5) O klasifikovanji učencev. 6) Ali zadostujó disciplinarna sredstva, zaznamovana v §. 24. učnega in šolskega reda? 7)

¹⁾ Ako bi kateremu udu našega društva ne bilo ljubo, da njegovo ime priobčimo, naj nam blagovoli to naznaniti.

²⁾ Ormuško učiteljsko društvo je določevanje o vsem prepustilo odboru, mariborsko uč. društvo pa je prosilo še za nekoliko razjasnjenja

Pretrosovanje uradnih spisov za koroške šole. 8) Volilna pravica koroških ljudskih učiteljev.

(Iz Šentruperta) na Dolenskem se nam piše: V naši šolski občini (fari) je 388 za šolo ugodne mladine; šolo obiskuje, vendar le polovica teh otrok. Pa vsaj je to za enega samega učitelja ne samo dostojno ampak celo preveč. Razun tega težavnega šolskega poduka mora učitelj tudi vse druge zadeve, ki spadajo v področje krajnega šolskega sveta, le sam preskerbovati. Krajnemu šolskemu svetu so nove šolske postave jako zoperne. (Razume se, ker se može nihče o njih dobroti ne podučiti, marveč še nasprotno — hujša se proti novim naredbam Ur.)

(Za šolska poslopja) učiteljiščem je državni zbor dovolil 377.000 gld., in sicer za zidanje učiteljišča v Mariboru 60.000, v Gradcu 30.000, v Lincu 100.000 gld. i. t. d.

(Na Dunaji) bodo po vseh novih šolah vpeljali samo klopi z dvema sedežema. V takih klopeh je gotovo večji mir, nego v onih, kjer sedi po 6—10 živih dečkov prav na tesnem.

(Na eno štir. milo) pridó povprek 4 šole na Češkem in moravskem, mej tem sti pa na Solnograškem, Koroškem, Štajerskem, Kranjskem in Gališkem jedva dve šoli na istem prostoru. Sploh je število šol v teh deželah premajhno, poleg tega pa detca v goratih krajih tudi težko šolo obiskuje. Dočim je pa tudi število učencev na enega učitelja jako različno. Tako pride v Dolenje-Avstrijskem 76 v Gorenje-Avstrijskem 90, na Štajerskem 91, na Tirolskem 45, na Českem 102, na Moravskem 97 in v Šleziji 103, detce na enega učitelja.

(Šola za Cigane) se bodo na Sedmograškem po predlogo šolsk. nadzornika Jozipa Kethely-a berže ko ne osnovala. Omenjeni nadzornik je namreč videl, da je v Kološvaru na 80 za šolo ugodnih ciganskih otrok, ki pa ne dobivajo nobenega poduka, ker ne obiskujejo tamošnih konfesionalnih šol, daloma radi predsodkov, daloma pa radi pomankljive obleke. Ker se pa tudi Ciganom ne mogó odrekati zmožnosti je omenjeni nadzornik jel premišljevat, kako bi s temu odpomoglo. Radi tega je vložil prošnjo pri mestnem zastopu, naj bi se napravila šola za cigansko detco, in šoiski odsek se je v principu uže izrekel za tako šolo, in bode tudi ta nasvet krepko podpiral.

Razpisi učiteljskih služeb po Slovenskem.

Na Kranjskem: Učiteljski službi v Črnenmliji in Semiču s 400 gld. (poslednja tudi s stanov.), do 15. avg. na dotične krajne š. svete; učiteljska služba v Sori (Zeire) v okraju ljubljanske okolice s 500 gld. in stanov. na kr. š. svet do 31. julija.

Na Štajerskem: Nadučiteljska služba v Laškem s 650 gld. in stan. do 10 avg.

Zahvala.

Visokočestiti gospod dr. Ernest vitez Edlmann, predsednik tukajšnega krajnega šolskega sveta, deželni poslanec in predsednik c. k. kmetijske družbe koroške, podaril je za šolsko veselico, katera bode konec šolskega leta, znesek 20. goldinarjev. Za ta veliki dar izreka podpisani v imenu obdarovane šolske mladine velikodušnemu dobrotniku najiskrenejšo zahvalo.

Št. Jakob pri Celovci, dne 5. julija 1874.

Franjo Podobnik, učitelj.

(P. n. gg. naročnikom lanskega „Učitelja“) naznanjam, da jim odpušcam polovico dolžne naročnine, samo to prosim, da mi pa ostalo polovico toliko zanesljivo v kratkem poslati izvolé. Kranjskim naročnikom pa, ki imajo družino, odpušcam pa ves dolg, ker so, kakor se iz časnikov poizve, v velikih denarnih zadregah.

J. Lapanje.

Lastništvo „Učiteljsko društvo za slov. Štajer“. Za uredništvo odgovoren D. Lorenc. — Tisek „Narodne tiskarne“ v Mariboru.